

LIETUVOS VYRIAUSIASIS ADMINISTRACINIS TEISMAS

NUTARTIS LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2022 m. spalio 26 d.
Vilnius

Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Ramūno Gadliausko, Jolantos Malijauskienės ir Dainiaus Raižio (kolegijos pirmininkas ir pranešėjas),

sekretoriaujant Gitanai Aleliūnaitei,
vertėjaujant Nomedai Gritėnaitei,
dalyvaujant [...], jo atstovei Ritai Balsevičiui

Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos Užsieniečių registracijos centro atstovui Laimonui Vainickiui,

teismo posėdyje apeliacine žodinio proceso tvarka išnagrinėjo administracinę bylą pagal [...] apeliacinius skundus dėl Vilniaus regiono apylinkės teismo Švenčionių rūmų 2022 m. rugsėjo 1 d. sprendimo administracinėje byloje pagal pareiškėjo Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos Užsieniečių registracijos centro teikimą dėl alternatyvios sulaikymui priemonės skyrimo [...].

Teisėjų kolegija

n u s t a t ė:

I.

1. Pareiškėjas Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos (toliau – ir Tarnyba) Užsieniečių registracijos centras (toliau – ir Centras) su teikimu kreipėsi į Vilniaus regiono apylinkės teismo Švenčionių rūmus, prašydamas skirti [...] (toliau – ir Užsienietis) alternatyvią sulaikymui priemonę – apgyvendinimą Centre ar kituose apgyvendinimo centruose, apgyvendinimo vietose, netaikant judėjimo laisvės apribojimų 6 mėnesiams, bet ne ilgiau kol bus įvykdytas galutinis sprendimas prieglobsčio byloje.

2. Centras nurodė, kad pareigūnas, išnagrinėjęs turimą medžiagą, 2021 m. gruodžio 21 d. priėmė sprendimą sulaikyti Užsienietį ne ilgiau kaip 48 valandoms, kadangi jis į Lietuvos Respubliką atvyko nelegalių migrantų grupėje, neteisėtai kirto Lietuvos Respublikos valstybės sieną. Vadovaujantis Lietuvos Respublikos įstatymo dėl užsieniečių teisinės padėties (toliau – ir Įstatymas) 5 straipsnio 6 ir 8 dalimis Užsienietis buvo apgyvendintas Tarnyboje. Atvykęs į Lietuvos Respubliką Užsienietis prisistatė kaip nepilnametis asmuo, gimęs 2005 m. rugpjūčio 25 d. Užsienietis nepateikė asmens tapatybės dokumentų ir nurodė, jog juos pametė kirsdamas Lietuvos Respublikos valstybės sieną. Valstybinės teismo medicinos tarnybos Medicinos kriminalistikos laboratorijos specialisto 2021 m. rugpjūčio 10 d. išvadoje nurodoma, jog Užsieniečio biologinis amžius yra tarp 18 ir 22 metų. Vėliau Užsienietis pateikė tariamai savo gimimo liudijimo nuotrauką, tačiau Migracijos

departamentas prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos (toliau – ir Migracijos departamentas) gimimo liudijimą ir Užsieniečio pasakojimą vertino kritiškai.

3. Centras pažymėjo, jog Migracijos departamentas 2021 m. rugsėjo 13 d. išnagrinėjo Užsieniečio prieglobsčio prašymą ir priėmė sprendimą jam nesuteikti prieglobsčio bei papildomos apsaugos Lietuvos Respublikoje. Migracijos departamento 2-oji skundų dėl prieglobsčio sprendimų komisija 2021 m. spalio 11 d. išnagrinėjusi Užsieniečio skundą priėmė sprendimą jį atmesti kaip nepagrįstą. Vilniaus apygardos administracinis teismas 2021 m. lapkričio 30 d. sprendimu Užsieniečio skundą atmetė kaip nepagrįstą. Vilniaus apygardos administraciniam teismui priėmus galutinį ir neskundžiamą sprendimą pasikeitė Užsieniečio teisinis statusas – jis tapo nelegaliu migrantu. Vilniaus regiono apylinkės teismo Širvintų rūmai 2021 m. gruodžio 23 d. sprendimu pratęsė Užsieniečio sulaikymą Centre iki 2022 m. kovo 22 d. Vilniaus regiono apylinkės teismo Trakų rūmai 2022 m. kovo 17 d. sprendimu pratęsė Užsieniečio sulaikymą Centre iki 2022 m. birželio 22 d. Vilniaus regiono apylinkės teismo Šalčininkų rūmai 2022 m. birželio 21 d. sprendimu pratęsė Užsieniečio sulaikymo Centre terminą iki 2022 m. rugsėjo 22 d. Šiuo metu yra pradėta Užsieniečio išsiuntimo iš Lietuvos Respublikos procedūra. Užsieniečio tapatybė ir pilietybė nėra nustatyta, jis pagal galimybes bendradarbiavo su teisėsauga nagrinėjant prieglobsčio prašymą. Užsienietis nekelia grėsmės valstybės saugumui ir viešajai tvarkai.

II.

4. Vilniaus regiono apylinkės teismo Švenčionių rūmai 2022 m. rugsėjo 1 d. sprendimu iš dalies tenkino Centro teikimą – pakeitė Vilniaus regiono apylinkės teismo Širvintų rūmų 2021 m. gruodžio 23 d. sprendimą dėl Užsieniečio sulaikymo ir taikė Užsieniečiui alternatyvią sulaikymui priemonę – apgyvendinimą Centre nustatant teisę judėti tik apgyvendinimo vietai priklausančioje teritorijoje iki 2022 m. gruodžio 1 d., bet ne ilgiau kol bus įvykdyta jo išsiuntimo iš Lietuvos Respublikos procedūra.

5. Pirmosios instancijos teismas nustatė, kad Užsienietis nėra prieglobsčio prašytojas, Lietuvos Respublikoje yra neteisėtai. Šiuo metu yra vykdoma Užsieniečio išsiuntimo iš Lietuvos Respublikos į kilmės valstybę procedūra. Esant tokioms aplinkybėms yra pagrindas Užsienietį sulaikyti Įstatymo 113 straipsnio 1 dalies 2 punkto pagrindu.

6. Teismas pažymėjo, jog Užsienietis yra sulaikytas nuo 2021 m. gruodžio 21 d. Toliau riboti Užsieniečio judėjimo laisvę nėra nei proporcinga, nei būtina Įstatymo siekiamiems tikslams – įvykdyti sprendimus jo prieglobsčio byloje, pasiekti. Iš bylos medžiagos matyti, kad Užsienietis į Lietuvos Respubliką atvyko neteisėtai, su savimi neturėjo dokumentų, galinčių patvirtinti jo asmens tapatybę, pilietybę ir teisėtą buvimą Lietuvos Respublikoje. Užsieniečio tapatybė ir šiuo metu nėra patvirtinta. Užsienietis piktybiškai nesilaiko Lietuvos Respublikos įstatymų ir tvarkos, pažeidžiant Centro vidaus taisykles bandė neteisėtai pasišalinti iš apgyvendinimo vietos. Užsienietis Lietuvos Respublikoje neturi šeiminių, ekonominių, socialinių bei kitokių ryšių, atsisako savanoriškai grįžti į kilmės valstybę, kas teismo vertinimu, padidina Užsieniečio pasišalinimo iš apgyvendinimo vietos ir Lietuvos Respublikos riziką. Esant tokioms aplinkybėms yra didelė tikimybė, jog pasinaudojęs laisvu asmenų judėjimu Šengeno erdvėje, Užsienietis, vengdamas išsiuntimo iš Lietuvos Respublikos, bandys išvykti ar išvyks iš Lietuvos Respublikos į kitas Europos Sąjungos šalis, taip pažeisdamas tiek Lietuvos Respublikos, tiek kitų valstybių migracijos ir kitus įstatymus, trukdys vykdyti sprendimą dėl jo išsiuntimo į kilmės valstybę.

III.

7. Užsienietis prašo pakeisti Vilniaus regiono apylinkės teismo Švenčionių rūmų 2022 m. rugsėjo 1 d. sprendimą ir paskirti Užsieniečiui alternatyvią sulaikymui priemonę – apgyvendinimą Centre be judėjimo laisvės ribojimų.

8. Apeliaciniuose skunduose nurodoma:

8.1. Teismas bylos nagrinėjimo metu nepatvirtino, kad Užsienietis kelią grėsmę. Nėra pagrindų riboti Užsieniečio judėjimo laisvę. 2022 m. liepos 1 d. suėjo 12 mėnesių terminas, kai ribojama Užsieniečio judėjimo laisvė.

8.2. Pabrėžtina, jog Centras teikimu prašė teismo paskirti švelnesnę priemonę. Teismas priėmė sprendimą rašytinio proceso tvarka, neužtikrinęs nei Užsieniečio, nei advokato dalyvavimo. Teismo sprendimas prieštarauja Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktikai, kurioje nurodoma, jog alternatyvi sulaikymui priemonė – Užsieniečio apgyvendinimas be teisės laisvai judėti yra prilyginama sulaikymui. Iš esmės Užsieniečiui buvo pratęstas sulaikymo terminas dar 3 mėnesiams, bet ne palengvinta jo padėtis, kaip to siekė Centras. Bendras Užsieniečio sulaikymo terminas iki pirmosios instancijos teismo sprendime nurodytos datos sudarys 17 mėnesių. Akivaizdu, jog Užsieniečiui nebuvo taikomos sulaikytajam asmeniui garantuojamos teisės. Nors Užsienietis Lietuvos Respublikos valstybės sieną kirto neteisėtai, neturėdamas asmens tapatybę patvirtinančio dokumento, nėra pagrindo teigti, kad jo tapatybė nebuvo nustatyta bei jis nebendradarbiavo nustatant tapatybę. Manytina, jog teismas ne tik tinkamai neįvertino faktinių aplinkybių, bet ir išėjo už savo kompetencijos ribų, labiau apsunkindamas Užsieniečio padėtį, nesuteikdamas jam procesinių garantijų.

9. Centras atsiliepime į apeliacinį skundą prašo tenkinti apeliacinį skundą ir pakeisti Vilniaus regiono apylinkės teismo Švenčionių rūmų 2022 m. rugsėjo 1 d. sprendimą – taikyti Užsieniečiui alternatyvią sulaikymui priemonę – apgyvendinimą Tarnyboje netaikant judėjimo laisvės apribojimų iki 2022 m. gruodžio 1 d.

10. Atsiliepime pažymima, jog Užsienietis šiuo metu yra neteisėtai Lietuvos Respublikoje, nekelia grėsmės viešajai tvarkai, buvimo Centre metu nėra pažeidęs Centro vidaus tvarkos taisyklių, pagal galimybes bendradarbiavo su kompetentingų įstaigų darbuotojais prieglobsčio prašymo nagrinėjimo metu, jau pakankamai ilgą laikotarpį yra apribota judėjimo laisvė, todėl šiuo atveju tikslinga ir proporcinga netaikyti judėjimo laisvės apribojimų. Šiuo metu nėra objektyvios galimybės įvykdyti Užsieniečio išsiuntimą, kadangi Kongo Demokratinės Respublikos ambasada dar nepateikė atsakymo dėl galimybės išduoti grįžimo pažymėjimą.

k o n s t a t u o j a:

IV.

11. Apeliacijos dalykas – pirmosios instancijos teismo sprendimo, kuriuo Užsieniečiui paskirta alternatyvi sulaikymui priemonė, teisėtumas ir pagrįstumas.

12. Pirmosios instancijos teismas tenkino Centro teikimą iš dalies nustatęs, kad Užsienietis nėra prieglobsčio prašytojas, Lietuvos Respublikoje yra neteisėtai.

13. Teisėjų kolegija pažymi, jog šiuo metu Užsienietis nėra prieglobsčio prašytojas, nes Vilniaus apygardos administracinis teismas 2021 m. lapkričio 30 d. galutiniu ir neskundžiamu sprendimu atmetė skundą. Vilniaus apygardos administraciniam teismui priėmus galutinį ir neskundžiamą sprendimą įsiteisėjo Migracijos departamento 2021 m. rugsėjo 13 d. sprendimas Nr. 21S23432.

14. Teisėjų kolegija pažymi, kad valstybės lygio ekstremalioji situacija visoje šalyje dėl masinio užsieniečių antplūdžio buvo paskelbta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2021 m. liepos 2 d. nutarimu Nr. 517, įsigaliojusi 2021 m. liepos 4 d., todėl nagrinėjamu atveju taikomos Įstatymo X² skyriaus normos (Įstatymo 140⁷ str.).

15. Alternatyvių sulaikymui priemonių taikymo užsieniečiams pagrindus nustato Įstatymo 115 straipsnis ir, esant Lietuvos Respublikoje paskelbtai ekstremaliajai situacijai dėl masinio užsieniečių antplūdžio, Įstatymo 140¹⁹ straipsnis. Įstatymo 140¹⁹ straipsnio 1 dalyje yra numatytos šios alternatyvios sulaikymui priemonės: nurodytos šio Įstatymo 115 straipsnio 2 dalies 1, 2 ir 3 punktuose (1 p.); užsieniečio apgyvendinimas Tarnyboje ar kitoje tam pritaikytoje vietoje netaikant judėjimo laisvės apribojimų (2 p.); užsieniečio apgyvendinimas Tarnyboje ar kitoje tam pritaikytoje vietoje nustatant teisę judėti tik apgyvendinimo vietai priklausančioje teritorijoje (3 p.). Įstatymo

115 straipsnio 1 dalyje yra nurodyti kriterijai, kuriais remdamasis teismas sprendžia dėl Įstatymo 140¹⁹ straipsnio 1 dalyje numatytų alternatyvaus sulaikymui priemonių taikymo, t. y. ar nustatyta užsieniečio tapatybė, ar jis nekelia grėsmės valstybės saugumui ir viešajai tvarkai, teikia pagalbą teismui, Tarnybai ir Migracijos departamentui nustatant jo teisinę padėtį Lietuvos Respublikoje, ir kita.

16. Teisėjų kolegija, vertindama pirmosios instancijos teismo sprendimą paskirti griežčiausią alternatyvią sulaikymui priemonę sutinka, kad Užsienietis neteisėtai atvyko į Lietuvos Respubliką, savanoriškai nevykdo Migracijos departamento sprendimo dėl išsiuntimo į kilmės valstybę, tačiau atkreipia dėmesį ir į kitas aplinkybes, spręstina, suponuojančias vis dėlto kitokio sprendimo priėmimą.

17. Teisėjų kolegija pažymi, jog Įstatymo 113 straipsnio 5 dalies 1 punkte yra įtvirtintos kumuliatyvios sąlygos, pagal kurias vertinama, ar 1) užsienietis neturi asmens tapatybę patvirtinančio dokumento ir 2) nebendradarbiauja, siekiant nustatyti jo asmens tapatybę ir (ar) pilietybę. Dėl to vadovaujantis šiuo punktu būtina nustatyti abiejų sąlygų, suponuojančių normos taikymą, egzistavimą – asmens tapatybės dokumento neturėjimą bei nebendradarbiavimą siekiant nustatyti asmens tapatybę. Be to, Įstatymas detalizuoja „nebendradarbiavimo“ sampratą ir pateikia nebaigtinį vertintinų aplinkybių sąrašą: užsienietis atsisako pateikti duomenis apie save, teikia klaidinančią informaciją, norėdamas suklaidinti kompetentingų Lietuvos Respublikos institucijų ar įstaigų valstybės tarnautojus ar darbuotojus, pateikė suklastotus dokumentus ir panašiai (žr., pvz., Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2022 m. birželio 2 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A-2683-662/2022).

18. Remiantis įsiteisėjusiu Migracijos departamento 2021 m. rugsėjo 13 d. sprendimu Nr. 21S23432, Užsienietis į Lietuvos Respubliką atvyko be asmens tapatybę ir / ar pilietybę patvirtinančių dokumentų. Užsienietis Migracijos departamente vykdytos apklausos metu nurodė vietą, kurioje gyveno, įvardijo šalia esančius kitus miestus, nurodė gyvenamoje teritorijoje esančius reikšmingus gamtinius objektus. Migracijos departamentas atsižvelgdamas į Užsieniečio nurodytą informaciją konstatavo, jog tikėtina, kad Užsienietis yra iš [...]. Nagrinėjamu atveju nenustatyta, jog Užsieniečio veiksmai siekiant nustatyti jo tapatybę pasireiškė piktybiniu elgesiu, siekiant suklaidinti valstybės institucijas.

19. Byloje nepateikta duomenų, jog Užsienietis nebendradarbiauja su kompetentingų institucijų pareigūnais, atsisako teikti informaciją ar pagalbą. Pažymėtina, jog Centras teikime nurodė, kad Užsienietis pagal galimybes bendradarbiavo su teisėsauga nagrinėjant jo prieglobsčio prašymą. Pagal Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktiką, užsieniečio „nebendradarbiavimas“ paprastai sietinas su piktavališkumu, užsieniečio piktybiškumu valstybės institucijų atžvilgiu (žr., pvz., Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2022 m. kovo 31 d. sprendimą administracinėje byloje Nr. A-1886-629/2022; 2022 m. balandžio 29 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A-2317-442/2022). Nors Užsienietis nurodė netikslų savo amžių ir teigė esantis nepilnamečiu, ką paneigė Valstybinės teismo medicinos tarnybos Medicinos kriminalistikos laboratorijos specialisto išvada, tačiau byloje nenustatyta, jog Užsienietis būtų priešinęs kompetentingų institucijų pareigūnams, nevykdęs jų nurodymų ar atsisakęs pateikti apie save duomenis, vengdamas galutinio sprendimo įvykdymo. Užsieniečio atsisakymas savanoriškai grįžti į kilmės valstybę negali būti vertinamas kaip pagrindas pratęsti judėjimo laisvės apribojimų taikymą grindžiant Užsieniečio nebendradarbiavimu išsiuntimo procedūroje. Kartu pažymėtina, jog nepateikti duomenys, kad yra nustatyta konkreti Užsieniečio išsiuntimo į jo kilmės valstybę data, kokių veiksmų buvo imtasi dėl Užsieniečio išsiuntimo.

20. Byloje nėra duomenų, jog Užsienietis kelia grėsmę valstybės saugumui ir viešajai tvarkai, ką patvirtino Centras teikime. Pažymėtina jog Užsieniečiui taikomi judėjimo laisvės apribojimai daugiau nei metus (Užsienietis į Lietuvos Respubliką atvyko 2021 m. liepos 1 d.).

21. Teisėjų kolegija vertinusi nurodytas aplinkybes bei Užsieniečio judėjimo laisvės ribojimų trukmę konstatuoja, jog nagrinėjamoje byloje nenustatyta išskirtinių aplinkybių, dėl kurių buvo faktinis ir teisinis pagrindas daryti išvadą, kad netaikant judėjimo laisvės ribojimų Užsienietis gali bandyti pasislėpti ir / arba pasišalinti iš apgyvendinimo vietos. Alternatyvios sulaikymui priemonės

– apgyvendinimo, nustatant teisę judėti tik apgyvendinimo vietai priklausančioje teritorijoje – taikymas Užsieniečiui negali būti laikomas teisėtu ir pagrįstu, be to, pažeidžia konstitucinį proporcingumo principą. Be kita ko, tolimesnis Užsieniečio judėjimo laisvės ribojimas nepagrįstai suvaržytų vieną pagrindinių asmens teisių – judėjimo laisvę, garantuojamą Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 5 straipsnyje. Teisėjų kolegijos vertinimu, nagrinėjamu atveju Įstatymo nustatyti tikslai (sprendimo išsiųsti Užsienietį į jo kilmės valstybę įvykdymas) gali būti pasiekti ir taikant mažiau asmens judėjimo laisvę varžančią priemonę, t. y. alternatyvią sulaikymui priemonę, nustatytą Įstatymo 140¹⁹ straipsnio 1 dalies 2 punkte.

22. Atsižvelgdama į tai, kas išdėstyta, teisėjų kolegija konstatuoja, kad pirmosios instancijos teismas netinkamai įvertino faktines bylos aplinkybes ir priėmė nepagrįstą sprendimą, todėl Užsieniečio apeliaciniai skundai tenkinami, o Vilniaus regiono apylinkės teismo Švenčionių rūmų 2022 m. rugsėjo 1 d. sprendimas pakeičiamas.

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 144 straipsnio 1 dalies 3 punktu, teisėjų kolegija

n u t a r i a :

[...] apeliacinį skundą tenkinti.

Vilniaus regiono apylinkės teismo Švenčionių rūmų 2022 m. rugsėjo 1 d. sprendimą pakeisti.

Taikyti [...] alternatyvią sulaikymui priemonę ir apgyvendinti [...] Valstybės sienos apsaugos tarnyboje prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos ar kitoje tam pritaikytoje vietoje netaikant judėjimo laisvės apribojimų iki 2022 m. gruodžio 1 d., bet ne ilgiau nei bus įvykdytas sprendimas dėl jo išsiuntimo iš Lietuvos Respublikos.

Nutartis neskundžiama.

Teisėjai

Ramūnas Gadliauskas

Jolanta Malijauskienė

Dainius Raižys